

поемі «Ліричний настрій», славу першовідкривача яких, як вважав В. Ребіков, у нього відняли.

Знайомлячись з циклом «Посеред них» ор. 35 дивує, перш за все, творче чуття композитора, його наполегливе прямування в майбутнє. Більшість тенденцій, закладених у творах цього циклу, стали домінуючими як вже за життя В. Ребікова, так і через багато років після його смерті. На десяти сторінках циклу знайшли відображення такі стилі як імпресіонізм, символізм, неокласицизм, неофольклоризм, навіть джаз, проглядають майбутні техніки пуантилізму, мінімалізму, примітивізму. У той самий час композитор не зважився на розвиток цих ідей, постійно розпорошуючись на пошуки того нового, що наближало його до «незвіданих світів».

«Три ідилії» ор. 50 демонструють абсолютно новий підхід до осмислення музичних ідей, до творчої реалізації композиторської думки. Тут В. Ребіков намагається вийти за межі специфічних музичних, і зокрема фортепіанних, засобів виразності. Його експерименти приводять до відмови від багатьох усталених композиторських принципів і прийомів його часу. Митець долає межі гармонії, тональності, ритму, привносить у нотний малюнок окремих сенс, ясно розкриває образ твору. Незмінним залишився лише жанр, в першу чергу, через свою структурну свободу і багатоваріантність. Саме завдяки своїм властивостям жанр мініатюри став одним з основних у фортепіанній музиці ХХ і ХХІ століть.

Таким чином, В. Ребіков був композитором, який пророчо передбачав шлях музики ХХ століття, тому навіть в нинішній час, позначений розмиванням будь-яких традиційних рамок, зближенням академічної та популярної музики, винаходом нових інструментів чи переосмисленням конструкції і способів звуковидобування класичного інструментарію, він залишається абсолютно актуальним. Багато з його ідей не просто пережили час, але стали основами академічної музики сучасності, і ще далеко не досягли піку свого розвитку.

Володимир Мокляк

*доктор педагогічних наук, завідувач кафедри
загальної педагогіки та андрагогіки, доцент
Полтавського національного педагогічного
університету імені В. Г. Короленка
(м. Полтава, Україна)*

МІСІЯ УНІВЕРСИТЕТУ ЯК ВАЖЛИВОГО СОЦІАЛЬНОГО ІНСТИТУТУ: КУЛЬТУРОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ

Університет – це найдавніший і основний тип європейського вищого навчального закладу з великою кількістю відділень (факультетів), який дбає про розвиток освіти, науки й культури [5, с. 940]. Університет функціонує в

середовищі вільного впливу, його діяльність надихає, спонукає дослідників, щоб їхні погляди на монолітність і єдність знань були критичними й оптимістичними, щоб вони розуміли цінності людського досвіду і, як наслідок, могли брати участь у навчанні й вихованні людей, у збереженні та зміцненні культури.

Університет можна сприймати як заклад, де група дослідників працює з метою просування науки, навчання й виховання молоді, збереження культурної спадщини. Такі товариства вчених повинні бути самостійними в наукових дослідженнях, щоб створити більше свободи й цілісність порядку та відповідальності. Організація дослідників у ЗВО є самостійною у своїх діях, незважаючи на те, що фінансова підтримка є вкладом приватного сектора або державною субсидією.

У першому університеті (Болонському) студенти наймали викладачів, платити могли як кожен слухач, так і всі разом (гонорар за лекції називався «*pastus*» – пожива). Пізніше, коли викладачам почали платити муніципальні органи, визначальний вплив на навчальний процес мали ті органи, яким підпорядковувався університет. Незважаючи на певний рівень автономії середньовічних університетів, все ж був наявний контроль з боку зовнішньої влади – світської чи духовної, це виражалося у виданні папами або імператорами хартій, законів, булл, які передбачали реорганізацію, реформування та вдосконалення умов життя вищих шкіл. Університет орієнтувався на потреби влади, місцевого населення, забезпечував регуляцію відносин у самому суспільстві, виконував функцію носія культури й знань [1, с. 10].

На думку професора Лондонського університету Р. Барнетта, університети Середньовіччя були демократичними з двох причин. Перша причина: освіту в них мали право здобувати всі; до того ж навчальний заклад вважався міжнародним, тобто доступним для жителів будь-якої країни. Друга причина: в наукових дискусіях брали участь усі викладачі та студенти [2; 8, с. 17]. Отже, характерними рисами середньовічного університету є: автономія, відкритість для всіх, підтримка науковості в поглядах на ту чи ту проблему. Загалом університет вважався «інститутом трансляції культур» [7, с. 122].

Перші університети на території Центральної, Східної та Південної України з'явилися в XIX ст.; у XVIII-XIX ст. з'явилося чимало праць, присвячених ідеї й місії університету. М. Ломоносов уважав університет центром національної культури, де наука поєднана з служінням суспільству, задоволенням його суспільних інтересів і духовних потреб. Професора філософії Московського університету Сергія Миколайовича Трубецького (1862-1905) сучасники по праву називають вітчизняним теоретиком університетської автономії. Заклад вищої освіти, на думку вченого, осередок культури. Тож відчутним є вплив вишу на самозростання нації. Навчальний заклад може

виконати свою місію тільки за умови належної підтримки з боку суспільства. Філософ наводив приклад університетів Німеччини, де заклади освіти були втіленням успіху, духовного росту, здоров'я та свободи країни. Університет не може служити двом – науці й політиці.

Проблема ідеї й місії університету постійно була в полі зору всесвітньо відомих учених, філософів, мислителів, громадських діячів. Ю. Габермас робить висновок, що ідея університету – це, по-перше, автономія науки, відмежована від суспільства та політичного життя, по-друге, це культуротворча сила науки. Наука має відтворювати сама себе, професори університетів повинні готувати для себе наступників. Автономія наук передбачала в стінах університету виховати суспільство вільних та рівних, але за це також треба було платити велику ціну [3].

М. Квіск підбиває підсумок, що зараз модерний університет втрачає свою роль і змушений шукати нового місця в культурі й оновлених ідей для своєї діяльності. Якщо в університеті не спрацьовують ідеї нації та культури, його треба озброїти новими ідеями, в іншому разі він буде відданий на поталу споживачам і перетвориться у «продавця» освітніх послуг [4, с. 291].

Х. Ортега-і-Гассет у 30-х рр. XX ст. у праці «Місія університету» сформулював основне завдання навчального закладу – створення умов для оволодіння звичайною людиною фундаментальними дисциплінами – фізикою, біологією, історією, філософією. Крім залучення до культури, університет дає змогу студенту отримати гарну професійну підготовку. При цьому університет не ставить за мету сформувати із студентів учених. Такі погляди філософа зумовлені історичними умовами й відображають конкретні запити суспільства на деяких етапах його розвитку – масова вища освіта з метою швидкого поповнення прошарку інтелектуальної еліти [6].

Відомий німецький філософ Ч. Чоспез також наголошує, що для вишу важливими є дослідники й студенти, які шукають знання й істину, водночас допускає можливість залучення більш широкого людського соціуму. Його сучасний модернізований університет має чотири завдання: дослідження, викладання, кваліфіковане навчання й виховання, передача особливого виду культури [8, с. 18]. Академічні свободи є неодмінним атрибутом університету.

К. Ясперс формулює триєдину задачу університету – дослідження, передача знань (освіта) і культура. Жодна з цих граней не може бути відділена від двох інших. Мета університету – формування людини [10]. «Ясперс під науковою автономією розумів утворення розгалуженої міжнародної комунікаційної мережі, яка б захищала вільну державу від тоталітарної» [3, с. 204].

У 1973 р. американські дослідники Т. Парсонс і Дж. Плат досліджували соціальні функції університету й виокремили 5 основних задач, виконання яких

суспільство від нього очікує: 1) масова (у майбутньому – всезагальна) вища освіта на рівні бакалаврату; 2) здійснення наукових досліджень; 3) самопоповнення наукових кадрів; 4) підготовка кадрів високої кваліфікації (юристів, медиків, інженерів, педагогів тощо); 5) культурна діяльність, що забезпечує розв'язання основних викликів суспільства [11].

Отже, університет є автономним соціальним інститутом. Однією з його місій є культурна, а саме вивчення, оцінювання й передача культури за допомогою навчання й наукових досліджень. З метою задоволення інтелектуальних потреб студентів і викладачів його науково-дослідницька й викладацька діяльність мають бути морально й інтелектуально незалежними від влади з чітким визначенням цього в законодавчих документах.

Список використаних джерел

1. Автономія та врядування у вищій освіті : монографія / О. П. Воробйова та ін. Київ: Ін-т вищої освіти НАПН України, 2015. 192 с.
2. Барнетт Р. Осмысление университета. *Alma mater. Вестник высшей школы*. 2008. № 6. С. 46-56.
3. Габермас Ю. Ідея університету – навчальні процеси. *Ідея університету: антологія* / упоряд.: М. Зубрицька, Н. Бабалик, З. Рибчинська; ред. М. Зубрицька. Львів : Літопис, 2002. С. 185-210.
4. Квієк М. Університет і держава: вивчення глобальних трансформацій. Київ : Таксон, 2009. 380 с.
5. Козлакова Г. О. Університет. *Енциклопедія освіти* / голов. ред. В. Г. Кремень. Київ: Юрінком Інтер, 2008. С. 940-941.
6. Ортега-и-Гассет Х. Миссия университета. Минск: БГУ, 2005. 104 с.
7. Радул О. Історія вищої школи Європи (V ст. – середина XX ст.): монографія. Кіровоград: Імекс-ЛТД, 2011. 536 с.
8. Разаг М. Х. М. Особенности институциональной автономии государственных университетов Ирана: дисс. ... канд. пед. наук 13.00.01. Душанбе, 2012. 155 с.
9. Сапрыкин Д. Л. Концепция образования и науки в «Идее университета» Джона Генри Ньюмана. *История науки в философском контексте*. Санкт-Петербург: Изд-во Русской Христианской гуманитарной академии, 2007. С. 236-311.
10. Ясперс К. Идея университета. Минск: БГУ, 2006. 159 с.
11. Parsons T., Platt G. *The American university*. Cambridge: Harvard University Press, 1973. 474 p.